

УДК 378:37.013:005.336.2

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.73.180974>

Г. КОЗАЧЕНКО

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2294-2504>

(Житомир)

Place of work: ZHVO Zhitomir Basic Pharmaceutical College

Country: Ukraine

Email: g.kozachenko@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРОФІЛЮ У СИСТЕМІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ КОЛЕДЖУ

Стаття присвячена обґрунтуванню моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу. У статті розглянуто поняття «модель», «моделювання»; актуалізовано моделювання у педагогічних дослідженнях; запропоновано авторську структурну модель, до якої включено такі блоки: концептуально-цільовий, мотиваційно-стимулювальний, змістово-процесуальний, результативно-діагностувальний, стисло охарактеризовано їх зміст.

Ключові слова: модель; моделювання; розвиток; педагогічна компетентність; викладач фармацевтичного профілю; науково-методична робота.

Актуальність проблеми. Передумовою створення моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу стала, виявлена нами суперечність, яка полягала у невідповідності між готовністю викладачів фармацевтичного профілю до розвитку педагогічної компетентності та наявним рівнем їх розвитку педагогічної компетентності, недостатньою включеністю викладачів до науково-методичної роботи коледжу, недостатньою розробленістю освітніх ресурсів у системі науково-методичної роботи коледжу відповідно до сучасних запитів суспільства.

Моделювання процесу розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу дозволяє скласти системне враження про нього, науково міркувати та робити обґрунтовані висновки, забезпечує реалізацію дослідницьких результатів.

Мета статті – обґрунтування моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідженню можливостей моделювання як методу аналізу й синтезу педагогічних систем та професійної діяльності присвячено численні наукові праці, зокрема С. Архангельського, Ю. Бабанського, Н. Кузьміної, Н. Тализіної, В. Штоффа, у яких обґрунтовано різні підходи до моделювання та доведено важливість застосування відповідного методу до вивчення освітніх процесів. Концептуальні основи педагогічного моделювання ґрунтовно розроблені в працях О. Дахіна, Г. Єльнікової, М. Кларіна, В. Пікельної та інших.

Викладення основного матеріалу. Розвиток педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю потребує педагогічної моделі, завдяки якій можна організувати цей розвиток. Для обґрунтування такої педагогічної моделі слід розглянути поняття «модель» і «моделювання». «Модель» (франц. *modele* від лат. *modulus* – міра, мірило, зразок):

предмет, явище, система (опис, схема, графік, макет, форма), що за певних умов виступають у значенні заміника чи представника якогось іншого предмета, явища та системи; наукове поняття, пов'язане з методом моделювання (Бажан, 1982). Тлумачний словник української мови подає модель як «уявний чи умовний (зображення, опис, схема) образ якогось об'єкта, процесу чи явища, що використовується як його «представник» (Дубічанський, 2006, с. 832). У Глосарії сучасної освіти зазначено, що моделювання – це дослідження будь-яких явищ, процесів або систем шляхом побудови і вивчення їх моделей; використання моделей для визначення або уточнення характеристики оптимальної побудови об'єктів, що досліджуються (Астахова, & Сидоренко, 1998, с. 64).

В. Штофф дає таке визначення: «під моделлю треба розуміти таку мислено уявну або матеріально зреалізовану систему, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження, здатна замінити його так, що її вивчення дає нам повну інформацію про об'єкт» (Штофф, 1966).

Моделювання розглядається сучасними науковцями як науковий метод дослідження будь-яких об'єктів, процесів шляхом побудови їх моделей, які зберігають основні властивості досліджуваних об'єктів. Так, О. Антонова зазначає, що використовуючи моделювання як науковий пошук, дослідник, будуючи модель і досліджуючи її, безпосередньо більше дізнається про предмет дослідження (Антонова, 2003). С. Вітвицька вважає, що розробивши теоретичні основи дослідження та перевіряючи їх доцільність на практиці, дослідник завжди проводить аналогію із розробленою моделлю (Вітвицька, 2006). В. Міхеєв зазначає, що практична цінність моделі у будь-якому педагогічному дослідженні визначається її адекватністю досліджуваним сторонам об'єкта, а також тим, наскільки правильно враховані на етапах побудови моделі основні принципи моделювання (наочність, визначеність, об'єктивність) (Міхеєв, 2006). Все це визначає можливості і тип моделі, її функції у педагогічному дослідженні. Долучаємося до твердження про те, що в дослідженні педагогічних процесів створення моделі є найкращим методом, який надає певну інформацію про процеси, що відбуваються в так званих «живих системах» (Гнезділова, & Касярум, 2009). Вона відображає не лише взаємозв'язки її елементів, але й допомагає прогнозувати їх розвиток. З огляду на те, що педагогічні процеси постійно оновлюються та коригуються відповідно до потреб користувачів та соціуму, модель дає можливість бачити перспективи та враховувати ризики. Її динаміка полягає в здатності відображати зміни, які характеризують соціокультурну динаміку.

В основу нашого дослідження покладено бачення досліджуваної моделі як *структурної*, вона розглядається нами як *структурна схема, що відображає складові елементи та зв'язки і відношення між ними*. Розробляючи структурну модель розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу, ми дотримуємося таких двох головних вимог, а саме розроблена нами модель повинна: відображати ступінь цілісності процесу розвитку педагогічної компетентності та включати загальні підходи до форм, методів його процесу; будуватися структурно, мати зрозуміле схематичне зображення із чітким взаємозв'язком між усіма структурними складовими.

У запропонованій авторській моделі (рис. 1) передбачено поєднання і взаємозв'язок між її складовими, єдність і узгодженість мети, методологічних підходів і принципів, завдань і змісту, основних етапів розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу, компоненти, критерії та рівні оцінювання її розвиненості. Кінцевий результат реалізації моделі – відповідний рівень розвитку професійно-педагогічної компетентності викладача фармацевтичного профілю.

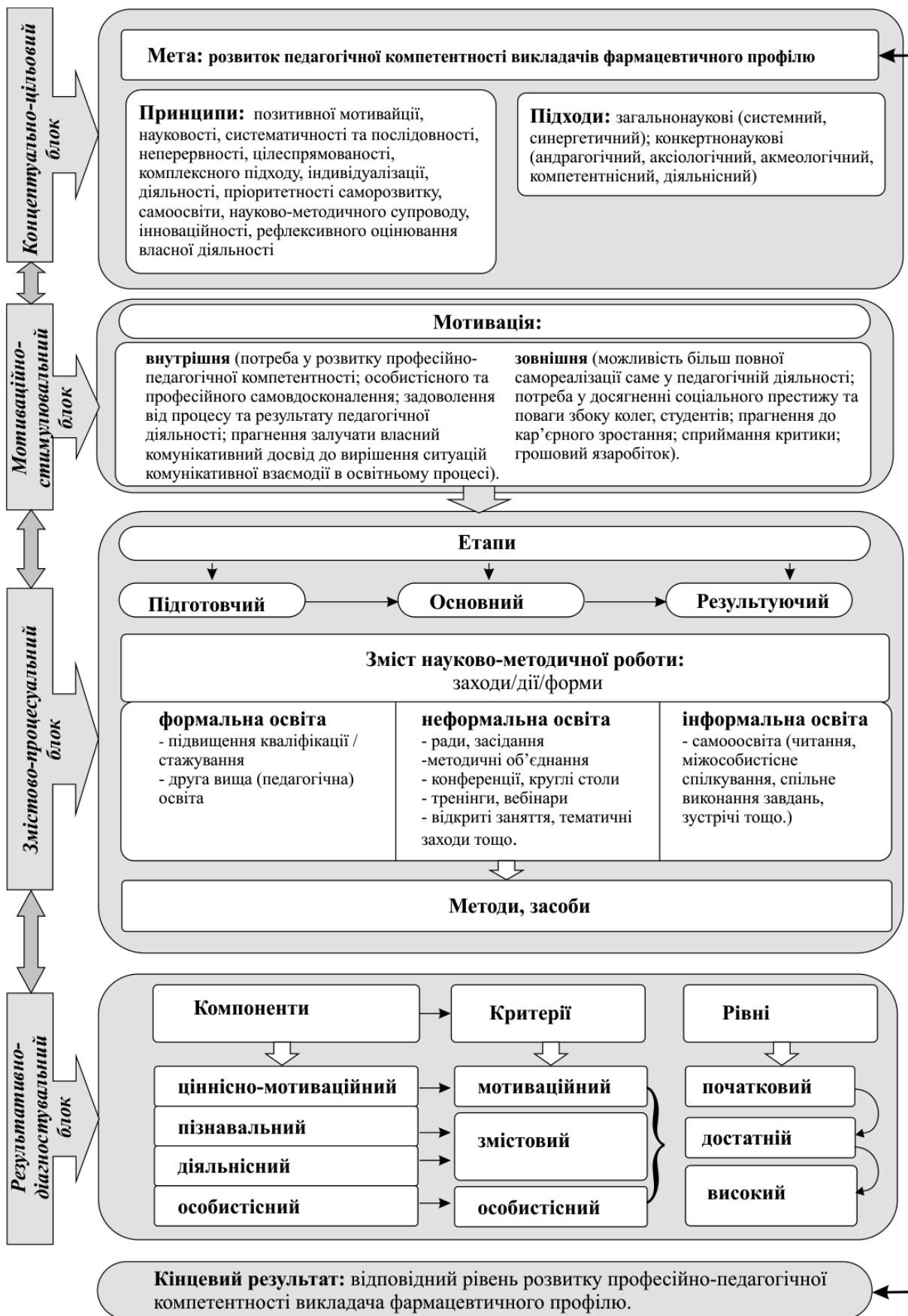

Рис. 1 Модель розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу

Розроблена нами модель розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу складається з чотирьох взаємопов'язаних блоків: *концептуально-цільового, мотиваційно-стимулювального, змістово-процесуального і результативно-діагностувального.*

Концептуально-цільовий блок включає мету, підходи, принципи розвитку викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу. *Метою створеної нами моделі* є розвиток педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю коледжу, адже саме вона є основним вектором напряму усього подальшого моделювання, їй підпорядковуються решта компонентів моделі. Під час розробки моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю в основу було покладено *системний, синергетичний, андрагогічний, аксіологічний, акмеологічний, компетентнісний, діяльнісний підходи.* Аналіз наукових підходів показав, що результатом застосування *системного підходу* є створення ефективної моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю; *синергетичний підхід* утверджує ідею самоорганізації процесів що досліджуються, а також акцентує увагу на важливості активізації власних сил та здібностей викладачів фармацевтичного профілю, ініціювання індивідуальних освітніх траєкторій та шляхів розвитку педагогічної компетентності; *андрагогічний підхід* відображає навчання та розвиток викладачів з урахуванням її вікових особливостей, освітніх інтересів і потреб, життєвого досвіду, здібностей і можливостей; *аксіологічний підхід* дозволяє спрямувати викладачів фармацевтичного профілю на формування ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, створити систему ціннісних орієнтирів у викладачів фармацевтичного профілю; *акмеологічний підхід* дозволяє розглядати викладача фармацевтичного профілю як суб'єкта педагогічної діяльності і розробляє форми, методи, засоби досягнення ним соціальних і професійно-педагогічних вершин; *компетентнісний підхід* спонукає до усвідомлення необхідності постійного оновлення, розширення власних знань, умінь, навичок, пояснює, що розвинена педагогічна компетентність необхідна, щоб бути ефективним у педагогічній діяльності; *діяльнісний підхід* дозволяє активізувати викладачів фармацевтичного профілю у процесі набуття педагогічних знань, умінь, навичок, забезпечує розвиток педагогічної компетентності на результативному рівні.

Беручи до уваги наукові підходи, аналіз понятійного апарату не можна обійти увагою сукупність принципів розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю – важливого змістоутворювального елемента концептуально-цільового блоку відповідної моделі: *принцип позитивної мотивації, науковості, систематичності та послідовності, неперервності, цілеспрямованості, комплексного підходу, індивідуалізації, діяльності, саморозвитку та самоосвіти, науково-методичного супроводу, інноваційності, рефлексивного оцінювання власної діяльності.* При обґрунтуванні принципів враховувалися логічні основи теорії пізнання, закономірності психічного розвитку людини, особливості праці фахівців-фармацевтів, різноманітні підходи до принципів розвитку, організації освітнього процесу у фармацевтичному закладі.

Наступний мотиваційно-стимулювальний блок розробленої моделі характеризується мотиваційною складовою: внутрішньою і зовнішньою мотивацією викладачів фармацевтичного профілю до педагогічної діяльності.

Змістово-процесуальний блок розробленої моделі відображає змістову організацію розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу. Кожен із структурних складників, як і компетентність у цілому, проходить у своєму становленні й розвитку низку взаємопов'язаних етапів. У контексті науково-методичної роботи коледжу, де викладачі фармацевтичного профілю не мають базової педагогічної освіти, маємо підстави виокремити підготовчий, основний та результуючий етапи. З певною часткою умовності можна визначити зміст роботи на кожному з цих етапів: на *підготовчому* має відбуватися діагностика сформованості складників педагогічної компетентності кожного викладача і на цій основі – проектування індивідуальної програми професійно-педагогічного самовдосконалення; розвиток мотивації викладачів до вдосконалення своєї педагогічної компетентності, актуалізація в них професійних та загальнолюдських гуманістичних цінностей; на *основному* етапі формується (удосконалюється) система професійно-педагогічних знань, умінь, навичок, цілеспрямовано збагачується педагогічний досвід, зміцнюється рефлексивна педагогічна позиція ви-

кладачів; *результуючий* етап підсумовує процес реалізації моделі розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів і надає інформацію для корекції (за необхідності). Наведена характеристика етапів не означає, що якийсь з них сприяє розвитку лише одного чи двох складників педагогічної компетентності викладачів. Удосконалення усіх складників відбувається неперервно, хоча, можливо, й не абсолютно рівномірно.

Розвиток забезпечується безпосереднім змістом науково-методичної роботи, основу якого складають заходи/дії формальної, неформальної, інформальної освіти через форми, методи і засоби. До формальної освіти викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу відносимо: підвищення кваліфікації/стажування; отримання другої вищої педагогічної освіти. До неформальної освіти віднесемо: активну чи пасивну участь у засіданнях педагогічної, науково-методичної рад, засіданнях циклових методичних комісій; методичних об'єднаннях; конференціях, круглих слогах; тренінгах, вебінарах, відкритих заняттях (їх проведення чи відвідування), майтер-класах, тематичних заходах тощо. До інформальної освіти відносимо самоосвітню діяльність або, як її ще називають, спонтанну освіту: читання, міжособистісне спілкування, спільне виконання завдань, зустрічі з цікавими людьми тощо.

Наступним етапом визначено *результативно-діагностувальний блок*, він відображає критерії, показники та рівні, за допомогою яких здійснюється моніторинг сформованості педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу. Мотиваційний критерій (показники: потреба у професійному зростанні – можливості кар'єрного росту; прагнення до самоосвіти – готовність до безперервного навчання, отримання необхідних у професійній діяльності додаткових знань; прагнення до самореалізації; престиж викладацької праці; потреба у повазі й визнанні); змістовий (показники: наявність диплома про освіту; володіння фаховими знаннями; інноваційний потенціал викладача; ступінь оволодіння педагогічною компетентністю); особистісний (показники: особистісні якості: загальнолюдські, особистісно-етичні, індивідуально-психологічні).

Висновки. Таким чином, нами була сформована структурна модель розвитку викладачів фармацевтичного профілю в системі науково-методичної роботи коледжів, яка є графічним відображенням мети, завдань, наукових підходів, принципів, організації процесу, компонентів педагогічної компетентності, критеріїв і показників оцінювання рівнів розвиненості педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю та з'ясування зв'язків між ними. Результатом реалізації розробленої моделі є відповідний рівень розвитку викладача фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу. З огляду на зазначене вище, педагогічна модель розвитку педагогічної компетентності викладача фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу є цільовим орієнтиром розвитку педагогічної компетентності, дієвим орієнтиром для обґрунтування змісту програми розвитку; визначення форм і методів розвитку викладача фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу; визначення конкретного рівня розвиненості педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Антонова О. Є. Базові знання з педагогіки: становлення, розвиток, технологія формування : монографія. Житомир : ЖДПУ, 2003. 208 с.
- Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульно-рейтинговою системою магістратури. Київ : Центр навч. літ., 2006. 386 с.
- Глоссарий современного образования / под. ред.: В. И. Астаховой, А. Л. Сидоренко. Харьков : ОКО, 1998. 272 с.
- Гнезділова К. М., Касярум С. О. Моделі та моделювання у професійній діяльності викладача вищої школи : навч. посіб. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2011. 124 с.
- Михеев В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике. Москва : КомКнига, 2006. 200 с.
- Сучасний тлумачний словник української мови: 50000 слів / заг. ред. В. Дубічанського. Харків : Школа, 2006. 832 с.
- Українська радянська енциклопедія : 12-ти т. / гол. ред. М. П. Бажан. 2-ге вид. Т. 7: Мікроклін-Олеум. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1982. 526 с.
- Штофф В. А. Моделирование и философия. Москва ; Ленинград : Наука, 1966. 302 с.

REFERENCES

- Antonova, O. Ye. (2003). *Bazovi znannia z pedahohiky: stanovlennia, rozvytok, tekhnolohiia formuvannia [Basic knowledge of pedagogy: formation, development, technology of formation]*. Zhytomyr: ZhDPU [in Ukrainian].
- Astakhovoi, V. I., & Sidorenko, A. L. (Eds.). (1998). *Glossarii sovremennogo obrazovaniya [Glossary of modern education]*. Khar'kov: OKO [in Russian].
- Bazhan, M. P. (Ed.). (1982). *Ukrainska radianska entsyklopediia [Ukrainian Soviet Encyclopedia] (T. 7: Mikroclin-Oleum [Microcline-Oleum])*. Kyiv: Holov. red. URE [in Ukrainian].
- Dubichanskoho, V. (Ed.). (2006). *Suchasnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 50000 sliv [Modern Dictionary of Ukrainian: 50,000 words]*. Kharkiv: Shkola [in Ukrainian].
- Hnezdilova, K. M., & Kasiarum, S. O. (2011). *Modeli ta modeliuvannia u profesiinii diialnosti vykladacha vyshchoi shkoly [Models and modeling in the professional activity of a high school teacher]*. Cherkasy: Chabanenko Yu. A. [in Ukrainian].
- Mikheev, V. I. (2006). *Modelirovanie i metody teorii izmerenii v pedagogike [Modeling and methods of measuring theory in pedagogy]*. Moskva: KomKniga [in Russian].
- Shtoff, V. A. (1966). *Modelirovanie i filosofiya [Modeling and philosophy]*. Moskva; Leningrad: Nauka [in Russian].
- Vitvytska, S. S. (2006). *Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly : pidruchnyk za modulno-reiynhovoioiu systemoio mahistratury [Fundamentals of higher education pedagogy: a textbook for modular-rating system of the master's degree]*. Kyiv: Tsentri navch. lit. [in Ukrainian].

H. KOZACHENKO

FEATURES OF THE MODEL DEVELOPMENT OF PHARMACEUTICAL PROFILE'S TEACHERS PEDAGOGICAL COMPETENCE IN THE SYSTEM OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL WORK OF THE COLLEGE

Abstract. The article is devoted to the substantiation of the model development of the pharmaceutical profile's teachers pedagogical competence in the system of scientific and methodological work of the college. The article deals with the concepts of "model" and "modeling". The process of modeling is actualized in the pedagogical and scientific literature. Also the author's structural model has been presented in the article. The model under review includes the brief content characteristics of the following blocks: conceptually-objective, motivationally-stimulative, content-procedural, productively-diagnostic. The author's model is determined as a structural scheme, which reflects the relations and the relationships between the constituent elements.

The discovered structural model of the pharmaceutical profile's teachers development in the system of scientific and methodological work of colleges presents a graphical representation of the goals, tasks, scientific approaches, principles, process organization, components of pedagogical competence, criteria and indicators of the levels evaluation of pharmaceutical profile's teachers pedagogical competence development, and ties clarification between them. The result of the implementation of the discovered model is the corresponding level of the development of pharmaceutical profile's teachers pedagogical competence in the system of scientific and methodological work of the college. The structural model of the development of the pharmaceutical profile's teachers pedagogical competence in the system of scientific and methodological work of the college is the target orientation of the pedagogical competence development and an effective benchmark for substantiation of the content of the program development. The suggested model is also the definition of forms and methods of the pharmaceutical profile's teachers pedagogical competence development in the system of scientific and methodological work of the college and definition of a specific level of the pharmaceutical profile's teachers pedagogical competence development.

Key words: *model, modeling, development, pedagogical competence, pharmaceutical profile's teacher, scientific and methodical work.*

Одержано 10.02.2019р.